

ŞUŞA ƏDƏBİ-MƏDƏNİ MÜHİTİNİN BƏDİİ ƏDƏBİYYATDA MİLLİ İDENTİKLİYİ VƏ İNGİLİS DİLİNDƏ TƏRCÜMƏDƏ MİLLİ STRATEGİYANIN ROLU

Giriş. Şuşa şəhəri milli obraza çevrilən məkandır. Eyni zamanda bu arealda Azərbaycan və dünya miqyaslı sahələr geniş inkişaf etmişdir. Bədii ədəbiyyat, poeziya, musiqi, xalq sənəti və s. sahələrin dinamik inkişafı bu baxımdan heç zaman diqqətdən kənarda qala bilməz. Şuşada formalaşan ədəbi-mədəni mühitin təbliği milli strategiyanın tərkib hissəsidir. Bu cəhətdən Şuşa şəhərində meydana gələn ədəbi-mədəni mirasın ingilis dilində tərcümə olunub bütün dünya xalqlarına çatdırılması əsas vəzifə olmuşdur. İngilis dilinin demək olar ki, ən yaygın beynəlxalq dil faktoru olaraq reallaşması bu dildə Şuşa mədəni dəyərlərinin tərcümə edilib bütün dünyada yayılmasında xüsusi rol oynayır. Eyni zamanda tərcüməşünaslıqda hər zaman ədəbi-mədəni dəyərlərin milli məzmunu əsas götürülmüşdür. Milli mövzulu əsərlərin tərcümə olunması daha çox milli strategiyanın inkişafı üçün əsaslıdır. Eyni zamanda onu da qeyd etmək lazımdır ki, Şuşa şəhəri yalnız lokal deyil, eyni zamanda global kontekstdə işarələyə bilər. Çünki Şuşada meydana gələn ədəbi-mədəni dəyərlər nəinki Azərbaycanda, Türk xalqları arasında, şərq ölkələrində, hətta dünya miqyasında geniş dəyərə malik olduğunu təsdiq etmişdir. Bu, eyni zamanda buradan irəli gəlir ki, Şuşa şəhəri dünya miqyasında beynəlxalq problemə çevrilmiş Qarabağ bölgəsinin paytaxtı statusunda çıxış etmişdir. Buna görə də beynəlxalq arenada Şuşaya, Şuşa mədəniyyətinə, ədəbi-mədəni dəyərlərə diqqət yetərincə artmışdır. Təbii ki, bu aspektdə mənfur erməni şovinizmi də Şuşa ədəbi-mədəni dəyərlərini həmişə hər yerdə olduğu kimi saxtalaşdıraraq “özünü küləşdirməyə” çalışmışdır. Bu cəhətdən milli identikliyi əsas strategiya olaraq meydana çıxaran dəyərlər ingilis dilində tərcümə olunub dünyaya yayılması üçün daha çox aktualıq təşkil etmiş, məhz bu kimi əsərlərin ingilis dilinə tərcüməsi milli strategiyanın çox əhəmiyyətli vəzifəsi kimi qarşıda durmuşdur.

Onu da diqqətə almaq lazımdır ki, ingilis dili dünya dilləri arasında əsas əhəmiyyətlik göstəricisinə malik olan beynəlxalq dildir. Bu gün bu tarixi şəraitdə ingilis dilində tərcümə olunan və yayılan ədəbi-mədəni dəyərlər də təbii ki, bu dil vasitəsilə dünyada daha geniş səviyyədə yayılaraq milli identikliyin təmin olunmasına gətirib çıxarır. Eyni zamanda onu da qeyd etməliyik ki, ingilis dilində tərcümələr də iki formada tərcüməşünaslıqda özünü göstərir. Bu baxımdan, birincisi, ingilis tədqiqatçılarının tədqiq və tərcümə etdiyi əsərləri; ikincisi isə Azərbaycandan olan tədqiqatçıların əsərləri ingilis dilində tərcümə edərək yayması kimi metodoloji fərqlilikləri misal göstərmək olar. Fikrimizcə, hər iki halda milli-mədəni, ədəbi-mədəni məhsulların qlobalaşmasında məqsədyönlü fəaliyyət uğurlu hadisə sayıla bilər.

Şuşa ədəbi-mədəni dəyərlərindən ingilis dilində tərcümə olunan maddi-mənəvi dəyərləri əsasən aşağıdakı kimi qruplaşdırmaq olar:

- Nəzm və nəsr əsərləri;
- Musiqi və incəsənət əsərləri;
- Tarixi-coğrafi mövzuda əsərlər;
- Tarixi abidələr;
- Sənətkarlıq məhsulları;
- Siyasi ədəbiyyat və s.

Ancaq qeyd etmək lazımdır ki, Şuşa ədəbi-mədəni mühitinin bu qədər funksionallığını kiçik bir tədqiqat həcmində yerləşdirmək demək olar ki, mümkünsüzdür. Buna görə də bu araşdırmada bədii ədəbiyyat aspektindən Şuşa ədəbi-mədəni mühitinin dəyərləndirməyi düşünürük. Eyni zamanda milli identikliyin bədii ədəbiyyatda geniş əks olunması milli strategiyanın formalaşmasında əhəmiyyətli statusda çıxış edir. Bu baxımdan nəzm və nəsr əsərlərinə diqqət yetirmək çox vacib məsələ olaraq qarşıda durur.

İngilis dilinə tərcümə olunub beynəlxalq miqyasda pasportlaşdırılan nəzm əsərlərindən ilk olaraq Molla Pənah Vəqifin yaradıcılığı xüsusi diqqət çəkir. Qeyd edək ki, M.P. Vəqif Şuşa şəhərində doğulmasa da, ömrünün demək olar ki, tən yarısı-qırx ilə qədəri Şuşa şəhərində keçmiş və ölümü də burada reallaşaraq, Şuşada dəfn olunmuşdur (1, 5). Şairin məşhur əsərlərinin bir qismi Şuşada yazılmış, Şuşa ədəbi-mədəni mühitinin formalaşmasında mühüm rol oynamışdır.

M.P. Vəqifin ingilis dilinə tərcümə olunması şairin əsərlərinin qlobalaşmasında əhəmiyyətli nəticə kimi meydana çıxmışdır. İngilis dilinə tərcümə olunan əsərlərdən Şuşa ədəbi-mədəni mühitində formalaşmış meydana qiymətli nəzm əsərləri qoymuş sənətkarları Azərbaycan poeziyası aspektindən izləmək də vacibdir. Bu baxımdan Azərbaycan şairlərinin yaradıcılığının ingilis dilinə çevrilib yayılmasında mühüm rol oynayan M. İbrahimovun redaktorluğu ilə nəşr olunan “Azərbaycan poeziyası” (Azerbaijani poetry) klassik, ənənəvi, müasir (dövrünə görə) nümunələr toplusuna nəzər salmaq və burada Şuşa ədəbi-mədəni mühitinə aid nəzm əsərlərini gözdən keçirmək yaxşı olar. Bu kitabda əsərləri nəşr olunan şairlərlə bəzən M.P. Vəqifin, Q.B. Zakirin, X. Nəvəinin (2, 140-157, 168-179, 198-203) da əsərləri ingilis dilinə tərcümə edilib kütləvi tirajla nəşr olunmuşdur (2, 140-157, 168-179, 198-203).

Qeyd edək ki, burada Şuşa ədəbi-mədəni mühiti nəzərdə tutulduğu üçün biz bu sənətkarları təqdim etməyi münasib hesab etdik. Çünki XX əsrin əvvəllərindən etibarən paytaxt olaraq Bakıya cəmlənən sənətkarların inkişaf dinamikası əsləri hansı yerdən olmasına baxmayaraq lokal ədəbi-mədəni mühiti deyil, Azərbaycan arealını

işarələyir. Əlbəttə, Şuşa da əvvəldə qeyd etdiyimiz kimi, Azərbaycan aspektinə daxildir, ancaq məhz Şuşanın ədəbi-mədəni mühiti əsl Şuşadan olan və Bakıda yaşayıb formalaşan ədiblərin əsərləri əsasında deyil, Şuşada yaşayıb-yaradan sənətkarların əsərləri əsasında müəyyənləşir. Məhz M.P.Vaqifin Şuşadan olmasa da, Şuşa ədəbi-mədəni mühitinin aparıcı siması olması bu prizmanın dəqiqliyini nümayiş etdirir.

Şuşa ədəbi-mədəni mühitinə daxil olan Şuşa poeziya məktəbini daha çox M.P.Vaqif dövrünə, yəni XVIII əsrə aid edirlər. Q.Bayramov bu barədə yazır ki, XVIII əsrdə “Qarabağ içrə bir şair Kəlimullah Musadır”. Bu misra M.P.Vaqifə aiddir. Məlumdur ki, Vaqif Qarabağa köçən zamana qədər Şuşa qalasında Musa Kəlimullah adlı məşhur bir şair yaşayıb-yaradırmış. O da aydın olur ki, Musa Kəlimullah XVIII əsr Qarabağ-Şuşa poeziya məktəbinin ilk rüşeymini yaradanlardan biri olmuş və bu məktəb sonralar inkişaf edərək özünün ən yüksək zirvəsinə qalxmışdır (3, 129-130). Qeyd edək ki, M.P.Vaqifin və X.Natəvanın şeirlərinin ingilis dilinə tərcümə edilib, nəşr olunduğu digər qaynaq da E.Mədətlinin redaktorluğu ilə ingilis dilində nəşr olunan “Azərbaycan poeziyası” (Okeandan bir damla) kitabıdır. Bu kitabda da Şuşa ədəbi-mühitinə aid olan M.P.Vaqifin, Q.B.Zakirin, X.Natəvanın əsərləri yer almışdır (4, 82-84, 89, 90, 99-101).

İngilis dilinə tərcümə olunan, həyat və fəaliyyəti dünya miqyasında maraq kəsb edən sənətkarların demək olar ki, ən şöhrətlilərindən biri də X.Natəvan olmuşdur. Belə ki, X.Natəvan haqqında biblioqrafik göstəricidə onun rus, alman, fransız, yəhudi, polyak, türk və ingilis dilində tərcümə olunan əsərlərinə və haqqında yazılan kitablara nəzər yetirmək kifayət edər (5, 189-215).

Biblioqrafiyada hətta X.Natəvanın dünya kitabxanalarında əsərləri və haqqında yazılan kitablarda qeydə alınıb göstərilmişdir (5, 216-220). Şuşa Qarabağın paytaxtı statusunda olduğu üçün təbiidir ki Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtına çevrilmiş, burada yalnız diqqət yetirdiyimiz sənətkarların deyil, müxtəlif sahələrdə bir çox milli-mədəni dəyərlərin inkişafı dinamik vüsət almışdır. Bu kontekstdə İ.Hacıyev qeyd edir ki, Şuşa şəhəri bəstəkarları, musiqişünasları, yazıçı və şairlərin, sənət adamları, ziyalıları ilə məşhurdur. Birçə XIX əsrdə Şuşada 95 şair, 22 musiqişünas, 38 xanəndə, 19 xəttat, 16 nəqqaş, 12 nüsxəbənd, 5 astronom, 18 memar, 16 həkim, 42 müəllim və s. olmuşdur (6, 10, 11).

Qeyd edək ki, konfrans tezislərinə aid olan bu sitat, ümumiyyətlə topludakı tezislər həm Azərbaycan, həm də ingilis dilində nəşr olunmuşdur (6, 3-8). 2021-ci ildə nəşr olunan “Şuşa: Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı” adlanan biblioqrafiyada Şuşa ədəbi-mədəni mühitinə aid olan nəzm və nəsr əsərləri və onların müəlliflərinin ingilis dilində yayımlanan əsərləri, eyni zamanda bu müəlliflər haqqında digər müəlliflərin yazdığı əsərlər göstərilmişdir. Bu kitabda Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin, Süleyman Sani Axundovun, Yusif Vəzir Cəmənzəminlinin hekayələri də təqdim olunmuşdur. Eyni zamanda ingilis dilində Xurşidbanu Natəvan, Fatma xanım Kəminə, Qəmər bəyim Şeyda Qarabağidən və onların əsərlərindən bəhs olunmuş qaynaqlar göstərilmişdir (7, 498, 499). Bu biblioqrafiyada Molla Pənah Vaqif, Mir Möhsün Nəvvab, Sadıqcan Qarabağlı haqqında da məlumat verilmişdir. Burada göstərilən başqa bir kitabda yenə də Molla Pənah Vaqifin, Nəcəf bəy Vəzirovun, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevin, Yusif Vəzir Cəmənzəminlinin həyat və yaradıcılığı haqqında məlumat verilmişdir (7, 499). Ümumiyyətlə, bu biblioqrafiyada Şuşa ədəbi-mədəni mühiti geniş səviyyədə təqdim olunmuşdur (7, 498-502).

Bundan əlavə burada təqdim olunan görkəmli şəxsiyyətlər cərgəsində nəzm və nəsr nümunələri meydana qoyan Qasım bəy Zakir (1784-1857), Xurşidbanu Natəvan (1832-1897), Mir Möhsün Nəvvab (1833-1918), Nəcəf bəy Vəzirov (1854-1926), Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev (1870-1933), Yusif Vəzir Cəmənzəminli (1887-1943), Firidun bəy Köçərli (1863-1920), Həmidə xanım Cavanşir (1873-1955), Validə Xaspolad qızı Tutayuk (1914-1980) – Əhməd bəy Ağayev (1869-1939), Üzeyir bəy Əbdülhüseyn oğlu Hacıbəyov (1885-1948) (əvəzsiz bəstəkarlığı ilə bərabər nəzm və nəsr əsərləri ilə də məşhurdur) haqqında da geniş biblioqrafik göstərici yer almışdır (7, 521, 522).

Şuşa ədəbi-mədəni mühitində Şuşada yaranan ədəbi məclisləri də qeyd etmək lazımdır. T.Rüstəmxanlı göstərir ki, “Məclisi-üns” və “Məclisi-fəramuşan” hər ikisi Qarabağda, daha doğrusu, Şuşada yaradılmış ədəbi məclislər idi. “Məclisi-üns”ün yaradılmasının təşəbbüsçüsü Mirzə Rəhim Fəna olmuşdur. 1864-cü ildən 1872-ci ilə qədər adsız fəaliyyət göstərən ədəbi məclis üzvlərinin arasındakı xoş münasibətə görə, “Məclisi-üns” adlanmışdır. Məclisin Xurşidbanu Natəvan, Mirzə Rəhim Fəna, Mirzə Ələsgər Növrəs, Mirzə Həsən Yüzbaşov, Məmo bəy Məmai, Hacı Abbas Ağəh, Məhəmmədəli bəy Məxfi, İsmayıl bəy Daruğa, Məşədi Nəsir Lövhi, Mirzə Sadıq Piran İsmixan oğlu, Hüseyn ağa Cavanşir, Bəhram bəy Fədai, Mirzə Haqverdi Səfa, Məhəmməd ağa Müştəri, Mahmud bəy Mahmud, Mirzə Cəfər, Səməd bəy Səməd, İsgəndər bəy Rüstəmbəyov kimi üzvləri ilə yanaşı, Ə.Haqverdiyev, M.Sarıcallı, T.Vəzirov, M.K.Nəsirbəyov, A.Pərioglu, M.H.Hacıyev və başqa dövrün tanınmış simaları da tez-tez bura baş çəkərdilər (8, 276). Şuşa ədəbi məclislərinin haqqında ingilis dilində əlimizdə olan qaynaqda G.Baxşəli göstərir ki, savadlı insanların, görkəmli ədiblərin yetişdirilməsi, iki ədəbi məclisin (“Məclisi-üns” və “Məclisi-fəramuşan”) mövcudluğu təkcə Şuşada deyil, həm də bütün Qarabağda ədəbi-mədəni mühitin inkişafını şərtləndirən amillər idi (9, 115).

Ümumiyyətlə, ingilis dilində nəşr olunan bu araşdırmada Şuşa ədəbi məclislərinə geniş səviyyədə nəzər yetirilmişdir (9, 114-118). Eyni zamanda bu ədəbi məclislərin ədəbi prosesdən əlavə həmçinin musiqi və incəsənət baxımından da əhəmiyyətli rolu olmuşdur. Bu barədə N.Qarayev istinadlarla qeyd edir ki, “Məclisi-üns” yalnız şairlərin deyil, həmçinin xanəndələrin də çox sevdiyi məkan olmuşdur (10, 162). Ancaq biz nəzm və nəsr aspektində ədəbi-mədəni mühiti tədqiq etdiyimiz və ingilis dili kontekstində araşdırdığımız üçün bu zəngin materialların üzərindən keçmək məcburiyyətindəyik. Ümumiyyətlə, Şuşa və bütünlüklə Azərbaycan ədəbi məktəblərinin tarixi-nəzəri və praktik səviyyədə izlənilməsi baxımından bu qaynağa müraciət etmək tədqiqatçılar üçün çox vacibdir.

Nəticə. Göründüyü kimi, Şuşa Qarabağın paytaxtı kimi milli-mədəni mühitin formalaşmasında mühüm rol oynamış, bu baxımdan Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı kimi xüsusi vəznini qoruyub saxlaya bilmişdir. Biz bu araşdırmada Şuşada yaranan ədəbi-mədəni mühitin bədii ədəbiyyat aspektindən milli identikliyi və ingilis dilinə tərcümədə əhəmiyyətlik dərəcəsini tədqiq etməyə çalışdıq. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bədii ədəbiyyat xalq mədəniyyətinə söykənməsi etibarilə hər zaman milli məzmunu malik olur. Yəni, düşüncə, mətn və ifadə çulğalaşmasında meydana çıxan bədii əsərlər milli identikliyi təmin edir. Bu əsərlərin ingilis dilində yayımlanması isə milliliyi global səviyyədə təbliğ edir və milli strategiyanın əsasına çevirir. Ancaq onu da etiraf etmək lazımdır ki, Şuşa ədəbi-mədəni mühiti yalnız bədii ədəbiyyatla deyil, bütün sahələrlə millidir. Gələcəkdə Şuşa ədəbi-mədəni mühitinin bədii ədəbiyyatdan fərqli olan sahələrinə də ayrıca olaraq eyni aspektdən diqqət yetirməyə çalışacağıq.

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Vəqif M.P. Əsərləri. Bakı: Şərq-Qərb, 2004, 264 s.
2. Azerbaijanian poetry: Classic, modern, traditional. Edited by Mirza Ibrahimov. Moscow: Progress Publishers, 1971, 662 p.
3. Bayramov Q. Qarabağ-Şuşa ədəbi-mədəni mühiti – uzaq keçmişdən bu günümüzdə qədər // "Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi". Elmi-metodik jurnal, 2021, № 2 (268), s. 121-135
4. Poetry of Azerbaijan. A Drop in the Ocean. Edited by dr. E.Madatli. Leaf Publications- Islamabad, 2010, 345 p.
5. Xurşidbanu Natəvan (Xurşidbanu Natəvan Mehdiqulu xan qızı Cavanşir): bibliografiya / Tərtib edən M.Vəliyeva, G.Quliyeva. Bakı: 2022, 256 s.
6. Hacıyev İ. Şuşa: Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı // Şuşa- 270: Dünya mədəniyyət mərkəzləri kontekstində. Beynəlxalq Elmi Konfransın tezisləri. Bakı, 2023, s. 9-15
7. Şuşa – Azərbaycanın mədəniyyət paytaxtı: bibliografiya / Tərtib edən X.Abbasova. Bakı, 2021, 600 s.
8. Rüstəmxanlı T. Azərbaycan ədəbiyyatında ədəbi məclislər və istiqlal ideyasının inkişafı // Filologiya məsələləri, № 10, 2019, s. 272-278
9. Bakhshali G. I. Literary environment of Shusha and Mir Məhsun Nəvvab's personality // Филология. Журналистика. Том 33 (72) № 4, 2022.
10. Qarayev N.S. XIX ƏSR Azərbaycan ədəbi məclisləri. Bakı: Nurlan, 2012, 325 s.

Açar sözlər: Şuşa, ədəbi-mədəni mühiti, ingilis dili, milli strategiya, ədəbi məclislər, bədii ədəbiyyat

Keywords: Shusha, literary-cultural environment, English language, national strategy, literary assemblies, fiction

Ключевые слова: Шуша, литературно-культурная среда, английский язык, национальная стратегия, литературные встречи, художественная литература.

Xülasə

Bu araşdırmada ingilis dilində tərcümənin yeni bir səviyyəsinə toxunulur. Məhz bu tərcümə metodunun vacibliyini nəzərə çatdırmaq üçün Şuşa ədəbi-mədəni mühiti aspektində bədii ədəbiyyat əsasında bu problemə diqqət çəkilir. Eyni zamanda mövzunun bu aspektdə tədqiq olunması ondan irəli gəlir ki, Şuşa artıq lokal deyil, həm də global anlayışa çevrilən məkandır. Şuşa həm Qarabağdır, həm də bütöv Azərbaycandır. Məhz Şuşa üzərindən milli strategiyanın təbliğ olunması bu baxımdan çox vacibdir. Aydındır ki, bütün dünyada bədii ədəbiyyat məzmunu etibarilə millidir. Bu ondan irəli gəlir ki, bədii ədəbiyyatın əsasında xalq düşüncəsi, soy və inancı daşır. Məhz ədəbi-mədəni mühitin milli identikliyi bədii ədəbiyyatda daha çox üzə çıxır. Məhz milli kimliyin dünyaya yayılması üçün beynəlxalq dilin əhəmiyyətini anlamaq çox vacibdir. Dünyaya çıxış məhz beynəlxalq dil vasitəsilə mümkün olur ki, bu günün reallığında bu funksiyayı ingilis dili mühüm rol oynayır. Bu baxımdan tədqiqatda Şuşa ədəbi-mədəni mühitinə daxil olan sənətkarlar, onların əsərləri, ingilis dilində edilən tərcümələr və haqlarında ingilis dilində yazılan əsərlərə nəzər salınmışdır. Bu sənətkarlardan Şuşada doğulmasa da, ömrünün və bədii yaradıcılığının tən yarısını Şuşada davam etdirən, ədəbi-mədəni mühitin formalaşmasında əhəmiyyətli rolu olan M.P.Vəqif ilkin olaraq bu kontekstdə tədqiq edilmişdir. Daha sonra Q.B.Zakir, X.Natəvan, Fatma xanım Kəminə, Qəmər bəyim Şeyda Qarabaği, N.B.Vəzirov, Ə.B.Haqverdiyev, Y.V.Çəmənzəminli və s. sənətkarlar nəzm və nəsr nümunələri yaradan şəxsiyyətlər kimi diqqətə çatdırılmışdır, onların ingilis dilinə tərcümə olunan əsərlərinə diqqət yetirilmişdir. Şuşa ədəbi-mədəni mühitinin daha geniş səviyyədə əhatə edən şairlərə isə Şuşada yaranan ədəbi məclislər əsasında nəzər salınmışdır. Xüsusilə, "Məclisi-üns" və "Məclisi-fəramuşan"da cəmləşən sənətkarların adları qeyd olunmuş, bu məclislərin ingilis dilinə tərcümə nəticəsində onların da yaygınlaşması iddiası irəli sürülmüşdür. Eyni zamanda milli strategiyanın rolu olaraq Şuşa ədəbi-mədəni mühitinə diqqət yetirməyin vacibliyi müddəə olaraq elmi-kütləvi ictimaiyyətə təqdim olunmuşdur.

National identity of literary-cultural environment in Shusha and the role of national strategy in English translation

Summary

In this article a new level of translation in English is investigated. In order to bring into the consideration the importance of this translation method, attention is drawn to this problem on the basis of fiction in the context of the literary and cultural environment of Shusha. At the same time, the study of the topic in this aspect is due to the fact that Shusha is not only a local, but also a space that has become a global concept. Shusha is both Karabakh and whole Azerbaijan. From this point of view, the promotion of the national strategy through Shusha is very important. It is clear that fiction is national in content all over the world. This is due to the fact that folk thought, lineage and faith are carried on the basis of fiction. It is in fiction that the national identity of the literary and cultural environment is revealed to a greater extent. Of course, it is very important to understand the importance of international language to spread national identity around the world. It is through the international language that access to the world becomes possible, which in today's reality plays an important role in English. From this point of view, the artists included in the literary and cultural environment of Shusha, their works, translations made in English and works written in

English were considered in the study. Among these artists, M.P. Vagif, who was not born in Shusha, but spent half of his life and artistic creativity in Shusha, and played a significant role in the formation of the literary and cultural environment, was initially studied in this context. Some masters such as G.B.Zakir, Kh.Natavan, Fatma khanim Kamina, Gamar beyim Sheyda Garabaghi, N.B.Vazirov, A.B.Hagverdiyev, Y.V.Chamanzaminli and others were brought to attention as personalities who created samples of verse and prose, their works translated into English were looked through. The poets covering Shusha literary-cultural environment at a wider level were considered on the basis of literary councils in Shusha. In particular, the names of the masters concentrated in “Majlis-uns” and “Majlis-faramushan” were mentioned, and as a result of the translation of these assemblies into English, their spread was claimed. At the same time, the importance of paying attention to the literary and cultural environment of Shusha as the role of the national strategy was presented to the scientific-mass public as a provision.

Роль национальной идентичности в литературно-культурной среде, сформированной в городе Шуша, и национальная стратегия в английском переводе
Резюме

Это исследование затрагивает новый уровень перевода на английский язык. Чтобы подчеркнуть важность данного метода перевода, обращается внимание на данную проблему на основе художественной литературы в аспекте литературно-культурной среды Шуши. В то же время изучение темы в этом аспекте обусловлено тем, что Шуша — это уже не локальное, а место, ставшее глобальным понятием. Шуша — это и Карабах, и весь Азербайджан. В этой связи продвижение национальной стратегии через Шушу очень важно. Очевидно, что художественная литература во всем мире носит национальный характер. Это связано с тем, что в основе литературных произведений лежат народные мысли, происхождение и верования. Именно в художественной литературе наиболее ярко проявляется национальная самобытность литературно-культурной среды. Очень важно понимать значение международного языка в распространении национальной идентичности по всему миру. Доступ к миру возможен именно посредством международного языка, и в современных реалиях английский язык играет важную роль в этой функции. С этой точки зрения в исследовании рассматривались деятели искусств, входившие в литературную и культурную среду Шуши, их произведения, переводы на английский язык и произведения, написанные о них на английском языке. Среди этих деятелей искусства М.П.Вагиф, который не родился в Шуше, но провел половину своей жизни и художественного творчества в Шуше и сыграл значительную роль в формировании литературно-культурной среды, первоначально изучался в этом контексте. Г.Б.Закир, Х.Натаван, Фатма-ханум Камина, Гамар бек Шейда Карабахи, Н.Б.Везиров, А.Б.Агвердиев, Ю.В.Чемензаминли и другие были отмечены как личности, создавшие образцы поэзии и прозы, и особое внимание было уделено их работам, переведенным на английский язык. Поэты, охватывавшие более широкую литературную и культурную среду Шуши, были рассмотрены на основе литературных собраний, возникавших в Шуше. В частности, упоминались имена деятелей искусства, собиравшихся на «Маджлиси-унс» и «Маджлиси-фарамушан», и утверждалось, что они получают более широкую известность в результате перевода этих встреч на английский язык. В то же время важность внимания к литературно-культурной среде Шуши как роли национальной стратегии была представлена научной общественности в качестве положения.

Rəyçi: Ağaverdi Xəlilov Filologiya elmləri doktoru